

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ИЗЛАЗИ : 1. и 16. сваког месеца.	одговорни уредник : Милан Ст. Марковић правозаступник	УРЕДНИШТВО : Дубровачка улица број 18.
--	---	--

**Законске измене и допуне од 17. и 24. Јануара 1900.
у колико се односе на правозаступнике.**

Има више година, како се појавила из самога правозаступничкога реда тежња за реформом закона о правозаступницима на модерној основи и у духу прогресивном. Та тежња наша је свога израза на скуповима адвокатским, који су држани, и у израдама нацрта целог закона или појединих његових делова, који су се у практичном животу, у пракси пред судовима и у односима адвоката према својим клијентима, показали као најпотребнији. Било је време кад се показала и воља са надлежне стране, да ће се изјављеним жељама изаћи на сусрет. И ако су 1895. унесене у закон неке измене и допуне, које су свакојако корисне за унапређење и углед адвокатскога реда у Србији, ипак је главна тежња нашега реда остала неостварена. У децембру 1898. ми смо поновили своје жеље и молбе, и поднели смо Министру Правде формулисан предлог о делимичној измени и допуни постојећег закона,¹⁾ у коме је предлогу сваки параграф био довољним и убедљивим разлозима мотивисан. И тај предлог остао је без сваког успеха.

Кад се пре неколико недеља у штампи и у иначе

¹⁾ Види „Бранич“ бр. 23. 1898. стр. 890—895 и бр. 11. 1899. стр. 513—523.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

добро обавештеним круговима пронео глас, да ће се Народној Скупштини поднети предлог о реформи правозаступничког реда код нас и то у правцу, који би био противан ономе чему сви тежимо, и ми у Србији и адвокати у осталом напредном свету, ми нисмо пропустили, да са неколико речи региструјемо те гласове у првом овогодишњем броју нашега органа. Да то није било, да није било онако, како се проносило и *зашто* није било, — остављамо да објаснимо другом, бољом приликом. Ну са свим без основа нису били пронесени гласови. И ако не у самом закону о правозаступницима, поднесене су Народној Скупштини измене и допуне у Казненом Законику, у Кривичном Судском Поступку и у Стецишном Поступку, — измене, које и ако су од индериорног значаја за саме те законе, ипак су врло осетне за адвокатски ред. Скупштина их је као и све остале предлоге у овој сесији усвојила скоро без сваког приговора и оне су добиле силу закона.

Као главна карактеристика тих измена, у колико се тичу правозаступника, може се сматрати, да су оне препрека за социјално и морално унапређење и усавршење правозаступничкога реда, и да ће се њима, ако дуже остану у сили, адвокатски рад деградирати на степен чисто професионалног посла. Наше је уверење, да се, осим осетног удара за адвокате, неће постићи оно, што се можда замишљало и хтело у појединим законима, на које се новеле односе, шта више, да ће неке имати противно дејство.

Но да пређемо на те измене и допуне. Тако у Казненом Законику донета је измена §. 279. који сада овако гласи :

„Ако су у §. §. 277. и 278¹⁾ изложена преступљена, учињена од јавних правозаступника и лица,

¹⁾ §. 277. гласи: „Онај, који у спорним као и неспорним предметима коју страну на суду или код других административних надлежатељства заступа, ако у договору с другима противу интереса своје стране ради, да се казни у новцу до триста талира, а у тежим околностима затвором.

§. 278. гласи: „По предидућем §. 277. да се казни и онај, који као заступник једне стране у исто време за обадве стране ради, или почем је једну страну у извесном предмету на суду

којима је по закону дозвољено друге на суду заступати, као и ако су таква лица противну страну ради своје користи уцењивала или правна средства на зло употребљавала, да се казне затвором од две до пет година и лише права на правозаступништво за свагда. А ако су ова лица парницу или ма какав правни посао без нужде и оправдања протезала и парничне трошкове умножавала, да се на тужбу оштећеног или Министра Правде, казне затвором од три месеца до две године и губитком права на правозаступништво за време, које им суд одреди.

„Ако су такви правозаступници државни звананици, да се поред прописне казне лише и звања.“

У Кривичном Судском Поступку измењен је §. 326. и сада гласи овако :

„Браниоцима суд ће на захтевање одредити награду према показаном труду и вештини у одбрани и према стању онога, кога бране и то :

1., за разматрање акта и све радове пре претреса, као и за одбрану на претресу, кад овај траје један дан и ако је догично лице оптужено само за једно дело, од 20 до 40 динара; а ако је оптужено за више дела, онда ће му се одредити награда за сва дела највише до 50 динара, према важности одбране и положеног труда; но, ако претрес траје више дана, онда ће му се поред овога досудити за сваки дан још по 10 динара;

2., кад брани више криваца, онда ће се браниоцу досудити поред награде по тач. 1. овог § а још по 10 динара од сваког окривљеног; а ако би претрес овај продужавао се више дана, онда ће му се досудити за сваки дан још по 10 динара од сваког окривљеног.

Ако је бранилац учинио какве трошкове за радњу оптуженог лица, онда ће му се и ови трошко-

заступао, доцније на њену штету она дела или доказна средства, која су му од пређашње стране за циљ одбране и заступања откривена и саопштена, другој страни изда, или таква лукавим начином противу прве употреби.“

ви, поред бранилачке награде, досуди ми онолико, колико их буде доказао.

Бранилац не сме унапред погађати се са оним, кога брани, ни ти сме од окривљеног унапред у име награде што узети; а ако то учини, казниће се по §. 105. кривичног законика.

Званична лица за браниоце одређена немају права на награду.“

У Стецишном Поступку има пет измена и допуна а на име :

§. 75 измењен је овако :

„Стараоцу масе за сав рад по стецишној маси па ма од које вредности маса била и ма колико времена трајала ова његова дужност, не сме се до судити већа награда од 500 динара.

Ако судије већу награду стараоцу досуде, одговараће по §. 127. а. казненог законика.

Чланови поверилачког одбора немају права на награду, а имаће право само на накнаду трошкова које учине у масеним пословима, за које их суд одреди, и ова ће им се одмах исплатити, о чему решавља суд, и тако је решење одмах извршно.“

У §. 87., који говори о награди старатеља, изостављене су речи: „у колико за такову већ измирили неби били“, и „да ли по погодби или без ове.“

§. 89. има као допуну нов одељак, који гласи овако:

„За сав рад по стецишној маси, па ма од колике вредности маса била и ма колико времена прошло док се маса не расправи, браниоцу се не сме досудити већа награда од 1000 динара. Награду ову одређиваће суд, с обзиром на величину труда уложеног, од 50 до 1000 динара. У ову суму улазе и награде за ликвидирање тражбина по масама.

Но за награде за рад по споровима за и противу стецишне масе, важе наређења §. 50 закона о правозаступницима. За већу награду досуђену браниоцу масе одговарају судије по §. 127. а. казненог законика.“

§. 90. измењен је овако :

„Награду, која припада браниоцу и стараоцу,

суд ће издавати онда, кад решење о распореду постане извршно, а докле им се на име награде не може ништа у напред издавати ни по пристанку поверилачког одбора; но ако су без своје кривице, ма из ког другог узрока разрешени од своје дужности пре издања решења о распореду, тада ће им се при разрешењу одредити и издати и награда, која им припада по овом закону. Трошкови који они буду учинили за рачун масе, по наредби суда, исплатиће им се одмах.

Ако судије противно овоме поступају, казниће се по §. а. 127. казненог законика.“

§. 90. а. нов је и гласи :

„Ако стараоци масе и чланови поверилачког одбора не врше своју дужност уредно, суд ће их узети на одговор и за доказану неуредност казнити новчано од 100 до 500 динара, а стараоца поред тога и сменити са дужности.

Противу таквог решења има места жалби Касационом Суду“.

Измене су у Казненом Законику и Кривичном Поступку од 17. Јануара, а у Стец. Поступку од 24. Јануара 1900.

Поред наведених текстова споменућемо још једну допуну, која је донесена у Казненом Законику, која се истина тиче у првоме реду наших судија, али се у последицама својим непосредно односи опет на адвокате и њихову награду. Та је допуна унесена као нов §. 127. а. и гласи овако :

„Судија који по стецинским и пушким масама досуди већу награду браниоцима, но што је законским прописима наређено, казниће се затвором од две до пет година; но ако се докаже, да је ово дело из користољубља учињено, казниће се робијом.“

Не знамо какве су побуде и разлози могли дати повода за овако строгу законску наредбу против целог судијског реда, који се свагда одликовао и сада одликује својом часношћу, и који се заиста не моме осумњичити, да има какве особите наклоности према адво-

катима, те да би била оправдана бојазн о прекомерном награђивању стецишних или нупиларних бранилаца и старалаца. Ни са гледишта моралног угледа судијског тешко ће се ова допуна моћи оправдати.

Горе цитиране допуне и измене могу се посматрати са два гледишта. Прво се односи на саме законе, у које су унесене. Наше је уверење, да се, нарочито у стецишном поступку, неће ништа постићи у којем бржег и повољнијег свршавања стецишних маса, напротив да ће у неком погледу бити горе. Имаћемо прилике да то и докажемо другом приликом.

Друго гледиште односи се на значај тих допуна за адвокатски ред. Ми се покуравамо, потпуно и лојално, новим законима као таквим и свима последицама, које из њих проистичу; али ми их сматрамо као убитачне за адвокате, остављајући скупу адвокатском, да даде законитим путем израза о њима и да законитим путем тражи реформе, чију оправданост нико неће моћи порећи, који жели да се судски организам, чији је део и адвокатски ред, унапреди и усаврши, те да правосуђе буде најјачи темељ државе и народа.

ВЕЛИКА НАРОДНА СКУПШТИНА

— СТУДИЈА О УСТАВОТВОРНОЈ ВЛАСТИ —

(Наставак)

III. — Упоредње између Велике Скупштине и обичне.

Члан 89. Устава гласи: „Посланике за Велику Народну Скупштину бира сам народ, у броју четири пута оноликом, колико народ бира за обичну Скупштину...“ Велика се Скупштина, дакле, разликује од обичне прво тиме што је већа. Она која је донела Устав од 1869 бројала је преко пет стотина чланова, она која је донела Устав од 1888 још више, преко шест стотина. Бојати се да тај број није одвећ велики. Ако је Велика Скупштина једно тело које има само да гласа, њена јој многобројност неће много сме-

тати; али, ако је она једно тело које има да већа, и да решава, њена ће јој многобројност бити извор слабости, а не снаге. Што је који скуп шири, све се већма приближује гомили, — значи, све је мање способан за већање. У врло великим скупштинама, говорници се не чују никако, или врло слабо. Саме посланике, због њиховог огромног броја, немогуће је довести у приснији саобраћај; они нису у стању да се једни с другима људски и упознају, а камо ли да мисли измеђају, нарочито ако скупштина не траје дуго. Код нас изгледа да су се на великим скупштинама посланици, од вајкада, делили по окрузима на уже групе, да се по тим групама некада и гласало, и, јачачно због тога, и данас се још чује на великим скупштинама захтев, да у одборима буду заступљени сви окрузи. То је најбољи доказ како је тешко тако велику масу стопити уједно, и избећи њено распарчавање. Код наших уставотворних скупштина пада још у очи, да су дебате на њиховим састанцима без интереса и значаја. Права се борба између разних мишљења ту и не води; она је већ раније свршена у одбору који је имао предлог Устава да испита. Влади је главно да код одбора продре, јер Скупштина готово никада не пропушта примити оно што јој он предложи. На тај начин, одбор је тај који целу ствар у својим рукама држи. Баш за то што се број посланика у Великој Скупштини толико попео, и добило се да код ње у ствари решава мањи број људи, него код обичне Скупштине.

Велика се Скупштина не одликује само својим бројем, већ и својим саставом. Она се састоји искључиво из народних посланика. Она не зна за оне посланике које у обичним скупштинама Круна поставља. Да ли је ово искључење владиних посланика умесно, може бити предмет спора. Изгледа да се њихова потреба, баш и на Великој Скупштини, осетила већ 1888-ме. Тада је Круна, на основу чл. 69. Устава, одредила четрнаест *повереника*, који су у ствари били њени посланици без права гласа. О самој установи таквих посланика мишљења су подељена; али ма колико се та посланичка категорија с теоријског гледишта могла осуђивати, њу је требало задржати у Великој Скупштини, чим се она као потребна у обичној сматрала. За-

што су, одиста, владини посланици били уведени у обичну Скупштину? Држало се, а и данас се још држи, да сељачки елеменат, који ту преовлађује, не даје никака јемства за добру израду закона. Сељак, истина, живље него ико други осећа практично дејство закона; он је у стању дати о њима једно мишљење основано на искуству, и због тога је навек корисно саслушати га, кад је реч о њиховом мењању. Али, како да буду *нови* закони, он је крајње неук да каже, и ако је често довољно свестан оних потреба којима они треба да одговоре. Оценити један закон који постоји, и направити бољи, то су два разна посла, и за овај други иште се више теоријско образовање, стручна правничка спрема, практично познавање државне администрације, — услови, дакле, који код сељачког реда нису никада испуњени. Ето због чега су се Народном Представништву управо наметнули, под именом владиних посланика, саветници нарочито квалификовани за законодавну радњу. Али кад су њихова обавештења и упућивања потребна народним посланицима при изради обичних закона, куд и камо су им она потребнија при изради уставних, којима се бави Велика Скупштина... Уставни су закони најважнији међу законима, најделикатнији, најзащтенији, за које је здрав разум народних посланика најмање довољан. Управ је апсурдно оставити при решавању уставних питања народне посланике саме себи и дати им пуну слободу, кад су они у исто време обележени као неспособни за самосталну радњу у једној нижој врсти законодавства. Докле се год владини посланици не би са свим укинули, они морају бити пуштени у Велику Скупштину, као и у обичну, ако се неће да изгледа, да код нас што су важнији закони, све мање јемства имају за своју добру израду.

Велика је Скупштина независнија у одређивању свога часништва него обична. Док обична Скупштина само предлаже владоцу свога председника и потпредседника, докле их велика бира. „Велика Народна Скупштина бира из своје средине председника и потпредседника, а обична Народна Скупштина, кад се год сазове, бира, такође из своје средине, шест лица и Књазу их предлаже, а Књаз поставља једног од њих за председника, а једног за потпредседника“. (Чл. 53. Устава). Није ни мало ретка ствар

у монархијама, да извршна власт утиче на одређивања часништва законодавног тела. Обично, председника Горњег Дома поставља Круна. Налази се, да је саобраћај између извршне и законодавне власти знатно олакшан, кад је ова последња у званичним односима представљена људима у којима Влада има вере. Као год што Скупштина посредним путем узима учешћа у постављању министара, тако би ови од своје стране могли узимати учешћа у наименовању њене управе. Таки односи између Владе и Скупштине нису противни парламентарним начелима; на против, у Енглеској, колеџи парламентаризма, Горњем је Дому увек председник један члан Владе, а у Доњем, већи део послова који на континенту спадају у надлежност председника Скупштине, нарочито утврђивање дневног реда, врши главни владин представник. Парламентаризам претпоставља између извршне и законодавне власти врло присну сарадњу, коју је немогуће развити, ако свака од те две власти буде с неповерењем гледала мешање оне друге у њене послове. Питање је сада, да ли би се така практика могла применити и на уставотворну Скупштину. Од већих европских држава, само Француска Република зна за једно тело, из далека тек налик на нашу Велику Скупштину; то је Конгрес, који се сазива ради промене Устава, али овај не бира сам своје часништво: Уставом је прописано да ће његово часништво састављати председник, потпредседник и секретари Сената. Разлога не би оскудевало, да се Великој Скупштини одузме избор њеног председника и потпредседника. Њој је потребнија енергична управа него обичној Скупштини већ и за то што јој, због великог броја чланова, недостаје јединства. Али баш с обзиром на ту изузетну важност, коју код ње председништво има, било би неумесно оставити његово одређивање случајностима избора. Па онда, навек има опасности, да Велика Скупштина не покуша изаћи из граница своје надлежности, да не узме у решавање и оне предмете ради којих није сазвана. Наравно одлуке које би она на тај начин донела, Круна не би потврдила; али много би практичније било, кад би се сиречило, да се таке одлуке у опште и не донесу. Међутим, за ову превентивну улогу нико не би био подеснији од самог председника Велике Скупштине. Сваки предлог који

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

се не би слагао с њеним задатком, он би могао одбити да стави на дневни ред: исто тако, пре него би такав предлог био усвојен, он би могао наћи начина, да састанак закључи. Он је неопходан помоћник владин, и за што онда његов избор са свим истрћи испод њеног надзора?

Раније је поменуто, да Велика Скупштина има сличности с обичном Скупштином у њеном ванредном сазиву. Она је везана указом о свом сазивању; ван предмета у њему поменутих, ни о којим другим није власна решавати. То је навек једна Скупштина *ad hoc*. По томе, њој је забрањена једна маса послова, којима се обична Скупштина бави. Она не може својом иницијативом ништа закључити, не може управљати питања члановима Владе, не може их интерпеловати, не може ни о чем отворити парламентарну истрагу, не може примати молбе и жалбе, не може изјавити неповерење Влади, не може је ни оптужити и т. д. Ако би уз пркос томе у њеној средини поникао предлог да коме од тих аката приступи, требало би да председник дискусију о њему закрати, да га шта више ни на дневни ред не прими. Великој Скупштини 1888-ме биле су погрешно упућене неке молбе и жалбе, и ево како је председник о њима реферовао: „Многи грађани упутили су молбе и жалбе на Велику Народну Скупштину незнајући да делокруг Велике Народне Скупштине није, да може те молбе и жалбе да прегледа, по томе да решава; и према томе све ове молбе и жалбе морамо упутити у архиву“ (II редовни састанак). Не учини ли председник своју дужност, Скупштина треба сама такве предлоге да одбаци, а не одбаци ли их ни она, остаје да Круна то с њима учини.

Било је примера да је Велика Скупштина прекорачила свој круг власти, и да Круна против тога није ништа предузела. Велика Скупштина, сазвана после смрти Кнеза Михаила ради избора Намесништва „не могаше се растати, а да не изјави влади књажевој мисли и осећања, која обузимљу сав народ српски услед крвничког убиства нигда заборављеног Књаза Михаила, као и у опште неке назоре своје у смотрењу управе са земљом.“ И тако, она је изјавила неких седамнаест жеља, од којих су се неке односиле и на законе које би требало издати. Велика Скупштина, која се, након године дана, била састала да проме-

ни Устав, такође је носила на срцу неке жеље, које није могла прећутати. „Више народних посланика“ стоји у њеним протоколима под бројем 35 „траже да се на овој Скупштини примају и предлози жеља и потреба народних.“ Г. Председник одговара, да се то може само у виду изјаве чинити. На ово Скупштина закључи, да се установи један одбор из по једног посланика из свакога среза и околних вароши, који ће примити предлоге жеља и потреба народних, па по томе своје извешће поднесе.“ То су два конкретна случаја, у којима је Велика Скупштина, у виду жеља, давала мишљење и о оним предметима ради којих није била сазвана, и ако ти случаји не би остали осамљени, створила би се постепено практика, по којој би Велика Скупштина уживала исто онолико права иницијативе колико и обична Скупштина. Њене се изјаве одиста ни по чем не разликују од закључења обичне Скупштине, којима такође оскудева карактер формалних пројеката. Ну, чим се Великој Скупштини један пут призна право иницијативе, она добија могућности да се ослободи оних ограничења, која су јој постављена решењем о њеном сазиву. То што би њене одлуке по властитој иницијативи имале изглед протих жеља, не треба да буде повод да јој се право иницијативе лако призна. Велика Скупштина располаже таким ауторитетом, да ни најмањи наговештаји од њене стране не би могли остати сасвим без последица.

Каки односи постоје између извршне власти и Велике Скупштине? Устав се тиме не бави нарочито, али је сва досадашња практика била у томе смислу, да извршна власт врши исти онај утицај на послове Велике Скупштине, који јој по Уставу припада и на послове обичне Скупштине. Узело се да оне уставне одредбе, којима се Круни и Влади одређује положај наспрам Скупштине, важе за обе Скупштине подједнако. Краљ отвара Велику Скупштину као и обичну, и на исти начин: престоном беседом, или указом; престоном беседом отворио ју је 1869. а указом 1888. Отварање указом има ту добру страну што се тако избегава адреса, која отвара широко поље изјављивању жеља. Краљ исто тако затвара Велику Скупштину. Он јој одређује место где ће заседавати; то је место, 1869, било Крагујевац, а 1888 Београд. Од Краља зависи докле ће

она радити. Пошто јој он, договорно с обичном Скупштином, прописује програм рада, он је најнадлежнији да констатује кад је овај исцрпљен, и чим то констатује, у праву је да закључи Велику Скупштину. Ако би она о томе друкче мислила, њен протест, с чисто правног гледишта, не би значео ништа, јер по свом закључењу, она претставља само један приватни скуп. Пошто је Краљ тај који закључује Велику Скупштину, дало би се по аналогији извести да би је он могао и одложити и распустити. Право распуштања добро би му дошло, ако би она хтела своју власт злоупотребити.

Члан 58 Устава, по коме формални пројекти произилазе само од Круне, примењује се и на Велику Скупштину. Као и обична Скупштина, и она решава о предлозима које јој у Краљево име Влада подноси; из њене средине не могу никаки предлози изаћи. Кад је 1888. мењан Устав, у указу, којим се овлашћивала Влада поднети свој нацрт Устава Великој Скупштини, стајало је да ова има да реши „да ли га усваја у целини“. Тим се поводом отворило питање, да ли Влада може захтевати, да се њен нацрт Устава прими од корице до корице. С погледом на последњи став у чл. 61. Устава, извесно је да може; јер ево како тај став гласи: „У сваком случају Влада може захтевати *потицно* примање или одбачење својих предлога.“ Тиме се хтело ићи Влади на руку, да спасе своје предлоге од измена и допуна, које би им квариле смисао, или мењале карактер. Али ако би ова пропустила користити се том уставном одредбом, Скупштина би имала одрешене руке упустити се у детаљан претрес поднетих јој предлога, и ове, како би хтела, предругојачавати. На случај да она у том пређе меру, Влада се опет не би нашла са свим немоћна према њеној манији мењања. Јер по чл. 60 Устава, „Влада може какав Скупштини поднесени пројект закона узети натраг за све време, док исти не буде у Скупштини коначно решен,“ — а по првом ставу чл. 61: „Ако Скупштина прима такав пројект, али са допунама и изменама, а Влада ове не усвоји, Влада може исти пројект или сасвим натраг узети, или га са противним разлозима, а у првобитном стању, или са другим изменама од своје стране истој Скупштини вратити.“ То право дано Скупштини да, с владиним пристанком итина, мења и допуња-

ва њене предлоге Устава, од велике је важности; тим заобилазним путем једино она је у стању узети неке иницијативе у стварању новог Устава.

Још треба поменути да како изборни закон скупштински, тако и закон о пословном реду у Народној Скупштини, важи за обе скупштине: и за велику, и за обичну, — први по томе, што својим чланом 83. прописује: „Избори се за Велику Скупштину чине као и за обичну,“ — други опет по том, што су у њему изреком обележени чланови који се не могу на Велику Скупштину применити (чл. 10 и чл. 47); значи, остали се примењују.

Из свега овога да се закључити, да Велика Скупштина није много независнија од извршне власти, него обична. Сва се њена већа независност састоји у томе, што она сама себи бира председника и потпредседника, и што јој један део чланова не поставља Круна. Али шта јој вреди та јемства за самосталнији рад, кад јој је сам круг рада много уже обележен него обичној Скупштини? Њој је свака иницијатива одречена. Обична Скупштина није овлашћена формалне пројекте подносити, али јој бар није забрањено изјављивати жеље. Велика Скупштина, строго узев, ни то не би могла чинити. Она има да одговара на оно о чем се пита. То је једно сасвим пасивно тело. Велика се Скупштина код нас много више уважава, него што заслужује. Због тога што решава о престољу и мења Устав, а можда и због тога што својим великим бројем изгледа смањена слика самог народа, њој се у хијерархији власти даје прво место. Она је, не један пут, у званичним актима, чак и у беседама с престола, назначена као суверена власт. Од тога ваља доста одбити. Велика Скупштина није суверена власт. Она није свемоћна. Кад се састаје, она не може обуставити остале власти, нити се ставити више закона. Њена је надлежност строго одређена, а чим јој је надлежност одређена, та је Скупштина ограничена. Уставотворна власт не припада њој искључиво. Као год што законодавну власт врши Краљ са обичном Скупштином заједно, тако уставотворну власт врше заједно Краљ, обична Скупштина и велика. При томе, Краљ дели са првом Скупштином право иницијативе, а са другом право решавања. Он учествује у оба акта, док свака Скупштина само у јед-

ном. Потоња потврда уставних решења произилази од њега; она ступају у важност, тек пошто он стави свој потпис на њих. Кад би Велика Скупштина била суверена, она би решавала у последњој надлежности, и њена решења не би било потребно ником другом подносити на потврду.

Велика Скупштина учествује у уставној промени толико што о предлозима који су ван ње постали доноси једно решење које није коначно. Та улога није тако велика, да би већ по њој Велика Скупштина имала права на онај углед који ужива. Између њеног моралног ауторитета и њене правне моћи постоји огромна разлика, коју је за овај мах доста навестити.

(наставиће се)

Слободан Јовановић

◆◆◆

О ИДЕНТИФИЦИРАЊУ¹⁾

Кардинално питање при примени кривичнога права неоспорно је оно о идентитету индивидуе.

Циљ кривичног поступка и саме казне захтева, да се само она индивидуа повуче на судску истрагу, да се само она и никоја друга казни, која је извршила казнимо дело.

И ако ствар изгледа проста и разумљива, ипак она може бити по кад кад врло комплицирана, нарочито кад у питање дођу лукаве и препредене варалице и у опште кривци, чије генералије (или као што Французи кажу „цивилно стање“) нису утврђене.

Ово је питање нарочито у најновије време постало врло важно и у свима готово културним државама учињене су о овом погледу знатне реформе.

Држава никада не може законом, претпостављајући да један такав постоји, дати појединцу накнаду за душевну патњу и срамоту, коју затварање невиног лица

¹⁾ По Фридр. Паул-у, у часопису за криминалну антропологију.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

или и сама „судска смрт“ (Justizmord) носи са собом. Може се и друштво за једног таквог несрећника с највећим хуманитетом постарати, може се и све учинити, да се тешка погрешка отклони, али ко може јаднику одузети ужасну свест о невино претрпљеном сраму и затвору, ко ће отклонити моралну штету, коју је у души појединца могла произвести невино претрпљена казна?

Због тога се придаје велика важност поузданом идентифицирању (које не треба помешати са агносцирањем учиниоца помоћу сведока), то је прва претпоставка за правичну примену казнења од стране државе, чија моћ и углед тада највише расте, када је у стању да што више отклони могуће погрешке у суђењу.

Познато је, да питање о идентитету има да реши најпре и у првом реду полиција; она је та, којој индивидуа најпре пада у шаке она је та која предузима први увиђај и истрагу на лицу места, а код нас она води и целу истрагу; она непосредно врши агносцирања и напослетку баш она располаже многобројним материјалом од аката и искуствима и личним знањима својих чиновника.

По теоријама које владају у кривичном праву, доказ о идентитету и тиме омогућено истраживање о ранијим казнама даје не мало мерило за кажњивост, за услов да кривац буде кажњен; тако се нпр. крађа у Аустрији казни као злочин онда, кад је вредност присвојеног предмета већа од пет форината, и учинилац већ два пута био кажњен због крађе (§. 176 II. a. St. G.)

Отуда може и за судију наступити нужност, да добије уверење о идентитету учиниоцем на основу сопственог испитивања ознака за идентифицирање.

Који се захтеви могу и морају поставити за рационалнију методу идентифицирања, ако се хоће да она одговара своме циљу?

Метода треба 1) да не захтева од чиновника за идентифицирање нарочита научна претходна знања, 2) мора брзо и просто, са простим помоћним средствима да се врши, али у толико више 3) да даје поуздане резултате а нарочито 4) да дозвољава, да се потребна дата за идентифицирање, која се односе на неку индивидуу, могу

лако наћи. До почетка 70-тих година власти за јавну безбедност задовољавале су се само са узимањем описа, који се још и данас употребљује обично у пасошима, радничким књигама и т.д., дакле лични опис, при коме описивач има потпуну слободу у избору израза. Такви описи врло слабо користе.

Са проширењем и упрошћењем фотографије покушало се с успехом, да се доскочи осетној оскудици додавањем фотографије.

У употрети има и легитимационих папира, који су снабдевени са фотографијом имаоца. Бечка полиција снабдева проститутке с књижицама, које носе фотографију и лични опис дотичне притежатељке, а и за то су одређене, да у њима службени лекар бележи стање здравља притежатељкиног, што јој на захтевање служи као легитимација.

Са распростирањем интернационалног кривичног света, нарочито проширењем анархистичких тежњи, које обично анонимне индивидуе приводе у дело — појачала је се потреба за једном одређеном системом идентифицирања. Има више предлога, који предвиђају сигурно идентифицирање.

Сви ти предлози имају својих недостатака и тешкоћа, нарочито сви претпостављају да индивидуа мора бити постављена лично пред власт, па тек онда да се може идентифицирати.

Све је те недостатке, а посебно овај последњи, избегао Бертиљон у своме систему. Алфонс Бертиљон успео је, да комбиновањем најпрактичнијих предлога створи систем за идентифицирање, који свестрано одговара својој цели. Он се у Паризу још од 1885. год. с великим успехом употребљује, а и остале државе, како у Европи тако и у Америци, већином су га која раније која доцније усвојиле.

Где још није уведен помажу се у почетку поменутих средствима за идентифицирање, тако н. пр. пештанска полиција обраћа још нарочиту пажњу на особене знаке, док полиција у Њујорку спрема у великом броју фотографије лица, која долазе у додир са властима, и растура их свима властима у земљи. Лични опис је на наличју фотографије и садржи податке о врсти кривице.

којој је дотична индивидуа нарочито склона, и поред осталих дата ту је убележен и податак о тежини.

На реду је да изложимо Бертиљонову методу за идентифицирање, или како ју је он назвао „антропометриски опис“. То је један оштроуман, добро промишљен посао, основан на тачним статистичким датама и систематскомискуству функција појединих састојака саме методе.

„*Антропометријски опис Алфонза Бертиљона*“, шефа одељења за идентифицирање у париској префектури, предложен је први пут год. 1885. на интернационалном конгресу за казнене заводе у Риму.

Своју методу Бертиљон је изложио у делима: „*La photographie judiciaire avec un appendice sur la classification et l'identification anthropométriques*“ и „*Instructions signalétiques*“. Обе су ове књиге преведене на друге важније језике.

Код нас је о овој методи говорио и изложио је у кратким и јасним потезима г. *Таса Ј. Миленковић* у својим „*Писма*“, под насловом „Бертиљонаж“ и по њему се једино и зна код нас за ову методу, коју ће и Србија, а нарочито и у првом реду њена престоничка полиција, морати завести.

Ради бољег разумевања Бертиљоновог антропометријског система, изложићемо укратко и проговорити о његовим саставним деловима.

Он се дакле састоји:

1. из бројних резултата о мерењу на човечијем телу,
2. из личног описа, даће
3. из бележења особених знакова и на послетку
4. из фотографисања индивидуе.

1. Мерење тела врши се мерењем његове висине, висине у седећем положају и раздаљине руку опружених у супротним правцима, све помоћу мере утврђене уза зид.

За овим следује мерење главе у дужину и ширину (у новије доба Бертиљон је увео и удаљење јагодица једне од друге) помоћу нарочитог токарског шестара, мерење дужине и ширине уха на десној страни помоћу лењира са покретним показивачем, на послетку мерење ноге, средњег прста, доњег дела руке (од лакта па до врха средњег прста) и малог прста на левој страни, помоћу нарочитог већег лењира са покретним показивачем, који у нужди допушта и мерење индекса главе.

Овај ред мерења Бертиљон је изабрао због тога, да би инструменат за мерење могао остати у руци мерио-чевој све дотле, док с истим не буду извршена сва могућа мерења.

Мерење екстремитета врши се с тога на *левој страни тела*, што ови не бивају тако лако и често рањени и оштећени као они на десној услед рада и т. д.

Изузетак чини само ухо. Пошто је за фотографију по Бертиљону потребно десно ухо, то је и његово мерење потребно, особито фотографија узета у $\frac{1}{17}$ природне величине по Бертиљону тако се прецизно изводи, да и она сама допушта мерење уха.

Али на фотографији изабрао је Бертиљон с финим разумевањем лик десног профила поред слике en face са тога, што према искуству, нападнутоме обично *десна* страна насртачева стоји на супрот, те ова тако најпре може и треба да служи за агносцирање и идентифицирање.

На послетку односно мерења тела искуство учи, да се скелет људи од 20 година не мења више знатно. До душе константовало се још рашћење бутне кости, ну продужење се парализира наступајућом кривином зглавчаних стубова.

У појединим ретким случајевима приметило се и растење уха у старости, на што се евентуално обраћа пажња, али ипак то не може штетно дејствовати.

Бертиљон тврди, да је већ сам резултат мерења довољан, да се у конкретним случајевима докаже идентитет с великом вероватноћом, а неидентитет опет са сигурношћу да се изрекне.

Још раније су у појединим државама, нарочито у казним заводима, вршена мерења, нпр. дужина тела и ширина раширених руку. Али Бертиљонова заслуга оснива се на томе, што је он своја мерења поставио на анатомско-антропометријску основицу и средио их у систем.

Белгијски научник Кетле (Quételet) поставио је правило, да све што живи и што се креће, спада у извесне границе, између извесног максимума и извесног минимума, и то тако, да се поједине индивидуе у погледу своје величине понављају нпр. у екстремима редова најређе, према средњој мери многобројније, а најмногобројније у средњој (просечној) мери.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Тако Бертиљон нпр. у погледу величине тела налази на основу статистичких дата и дугогодишњег искуства, да у Француској међу 1000 лица средња мера телесне величине износи 1650 мм., да се ова мера у простору од 5 мм. на горе или на доле понавља шесет пута, док оне мере, које за 10 см., на горе или на доле, одступају од средње мере, од 1550 мм. и 1750 мм. догађају се *међу истом хиљадом само 22 пута*, мере 1500 и 1700 мм. опет *само 6 пута*.

Статистички резултати уче дакле, да је средња мера (просечност) најчешћа, али да су оне, које од средине одступају, у толико ређе, што су ближе граничним вредностима.

Бертиљон представља ово у очигледној форми кривим линијама, и ослањајући се на обилан материјал и богато искуство створио је извесне граничне вредности за сваку врсту мерења, која допуштају, да се добијени резултати поделе на три групе, које се обележавају као мала, средња и велика.

Бертиљон је помоћу добијених резултата на основу статистике успео, да за Француску тако одреди граничне вредности, да све три групе сваке мере садржавају прилично једнак број појединих мера.

Ну, да би се ово групирање могло извести, потребно је да се мера узме с одређеном тачношћу. Бертиљон је питање и у овом правцу срећно и просто решио, он је предузимањем многобројних мерења и проучавањем резултата нашао одређене вредности као погрешке (премда у Француској, благодарећи интелигенцији чиновника за мерење, резултати ретко достижу допуштене граничне грешке). Границе за погрешке изложене су на једној табlici, која показује, да најмања дозвољена гранична погрешка н. пр. код дужине и ширине главе (и код јагодица) износи само 0,5 мм. највећа код ширине раширених руку 10 см.

Деоба по групама: мали, средњи и велики тако је изабрала, да код средњих група граничне вредности леже изван граничних грешака, чиме се хоће да избегне, да се једна мера једном стави у групу малих, други пут у групу великих.

Многобројна мерења дају одређена просечна одступања н. пр. код мере главе 1 мм. (погрешка би могла

бити и мања, али се не може мање *обележити*, јер се мера узима баш у милиметрима). Бертиљон примећује, да кад се деси ова погрешка при мерењу у срањењу с неким ранијим мерењем, одступање сме износити највише 1 мм.; износи ли више, тада имамо крупну погрешку.

Претпоставком, да у погрешци могу учествовати прво и друго мерење, Бертиљон одређује као дозвољену погрешку за меру главе 1 мм. и ставља као даљи простор границу грубе погрешке 2 мм. за меру главе, постављајући одмах правило, да она погрешка, која не прелази половину допуштеног одступања једне мере од друге, дакле у нашем примеру 0,5 мм. може се десити код оба мерења, а да не буде права погрешка. Погрешка је тек онда, када износи колико целокупно одступање (1 мм.), ну ипак је још допуштена, пошто свака од обе мере (раније и доцније узете) може бити погрешка, али ће погрешка бити крупна, када одступање прелази 1 мм. Граница врло крупне погрешке износи дуплу разлику од 1 мм. и тиме се претпоставља да се може десити, да су *сбојица*, и онај први и онај други што су вршили мерења, учинили по једну погрешку, чије су разлике по 1 мм., што би, дакле, у нашем примеру изнело 2 мм.

Преко ових погрешака допуштен је закључак на неидентитет, који ради опрезности са одређеношћу тек после константоване разлике више других мера у личном опису идентифицираног лица са *сигурношћу* треба да се изрекне.

На основу ових својстава и функција резултата мерења, Бертиљон је поставио једну сасвим особену, оригиналну методу регистрарања, која одговара свима захтевима за једну такву методу.

Бертиљон најпре уређује мере по њиховим граничним погрешкама као што следује: дужина главе, ширина главе (растојање јагодица), дужина левог средњег прста, дужина леве стопале, дужина леве руке од лакта до средњег прста, дужина левог малог прста; као пример за начин регистрарања узетих описа служи следећа претпоставка: 90.000 људских личних описа деле се по дужини главе у три групе од 30.000 описа са малом, од 30.000 са средњом и од 30.000 са великом дужином главе; свака од ових група распада се по ширини главе у три групе од 10.000 личних описа са малом, 10.000 са средњом и

10.000 са великом ширином главе; иста деоба у три групе од по 3300 (од прилике) личних описа добија се деобом по дужини средњег прста; деобом у три дела по мери леве ноге свака од ових група дели се опет у три групе од по 1100, док свака од ових група дели се даље по дужини руке у три дела од по, од прилике, 400 лич. описа. Величина тела дели сваку ову групу у три даље групе од по, од прилике, 130 лич. описа, а свака од ових група по величини малог прста даје деобу у три групе од по, од прилике, 50 комада.

Према пет класа очију распада се свака од ових група у 10 лич. описа, које се опет по дужини левог уха деле на троје, тако да по горе сбележеном реду узете мере поједине индивидуе лако воде на односне већ раније добијене резултате мерења, односно на тако названу описну карту тражене индивидуе, која садржи још много помоћних средстава за идентифицирање, да се сво са лакоћом брзо и сигурно може извести.

Пошто на послетку поједина мерења бројем могућих пермутација и постижимим степеном њиховог тачног извођења допуштају раздељење огромне множине индивидуа, које се умножава са степеном тачности, то је вредност сама резултата мерења већ врло знатна.

Саме мере бележе се на нарочито наштампаном картону у величини $\frac{146}{142}$ мм. и чувају се по горњем принципу разређивања у малим отвореним фијокама, које с предње стране носи назначење мере. Ако је због каквих погрешака потребно истраживање у суседним групама, то ће се извршити врло просто. Поред ове тако назване антропометриске серије, постоји још азбучна серија, у којој су оригиналне карте азбучки сложене, док се за 1 см. дужи превис придружује антропометријској збирци.

До сада се у свима државама поред азбучног регистра служило и разређивало по категоријама.

На име, карте, које се односе на идентифициране индивидуе, дељене су у групе по врсти деликата, које ове индивидуе обично врше.

Ово ипак није спречило свестрано развијене индивидуе, да се огледају на најразноврснијим пољима казненога закона; пришло се дакле још фотографији, али

пошто ова сама, као што ће се доцније доказати, у до-сад обичном начину није била довољна, да се са сигур-ношћу изврши идентификација чији свршетак беше оби-чно врло оскудан и, за тим, што се код свију власти повлаче непотребне фотографије лица, које више непо-стоје, па и досада уобичајени лични опис није био од веће користи, то се намножише свуда случајеви немо-гућих или за руком неиспалих идентификација, који кадкад врло шточе угледу појединих власти.

Никако се не може примити већ додирнуто тврђење неких полиц. чиновника, као да није потребан нов си-стем за идентифицирање, да они могу и при привидно највећој несличности слика или слика и индивидуе, да утврде идентитет.

Бертиљон се енергијно ограђује против таквих над-природних способности, и за то има право.

И искуство учи, да је у таквим случајевима оправ-дано неповерење против истих необразложених тврђења за индентитет, те с тога и Бертиљон, ма колико да је уверен о поузданости резултата мерења, умеће у свој систем један други фактор, а то је

Лични опис.

Лични опис по Бертиљоновој методи битно се раз-ликује од досадањег обичног личног описа, који са врло ре-лативном оценом признатих израза велики, мали, средњи, сразмеран у погледу стаса; овално, симетрично, обично пропорционално у погледу лица и т. д., ни у ком слу-чају не даје праву представу о описаним својствима ин-дивидуе.

Тако се наводи истинит пример, како је неки кру-пан, јак и висока раста чиновник у једном казненом заводу, бивши коњички наредник, при већини личних описа бележио само мале величине тела.

Предузетим испитивањима од стране писца над по-ново узиматим личним описима злочинаца у поврату, до-шло се до таквих разноликости у изразима, да су се сви описи морали огласити за неисправне, јер би једни или други могли одвести на странпутицу.

Пошто је Бертиљон постављањем одређених грави-

чних вредности за појмове о малој, средњој и великој величини тела створио врло драгоцену правила, то је променио ред н. пр. у погледу величине тела као што следује:

геџав, врло мали, мали, испод средње величине
 средњи, изнад средње величине
 велики, врло велики, џиновски.

Овим поједивим појмовима одговарају одређене бројне границе тако, да се и с обзиром на граничне грешке једно и исто лице не може једном означити као мало, а другом приликом као средње. За праксу Бертиљон сматра да је довољна деоба на: *мали*, мали (мали), средњи. (велики), велики, *велики*. Подвлачење забележене речи позјамљује опису појам крајности, дакле *мали* значи што и врло мали, док затварање у заграду примиче израз више средини, дакле (мали) — нешто мали, (велики) — нешто велики, преко средње величине.

Истим начином извршио је Бертиљон ову деобу у три дела и промену реда за описане појмове носа, чеља, вилице, па сходно и за боју браде и очију.

Поједина својства лица налазе се напред наштампана на антропометријској описној карти и само се после сходно попуњују. Кадкад се може попуњавање извршити, разуме се, без ознака боје, на основу снимљене фотографије.

Предмет описа је боја лица; код ове разликује Бертиљон боју (Pigment) саме коже и бојење крвљу (Blutton). за тим лево око, при чему Бертиљон полази од принципа раздељивања, да је непигментирано око, које је више или мање плаве боје, основни облик.

Ова врста очију сачињава основни облик, за њима се, по бојадисаној материји, наслаганој око зенице, ређају:

- II. класа са жуто обојеном дужицом
- III. " " наранџасто обојеном дужицом
- IV. " " кестењаво обојеном дужицом.
- V. " " црно мрком у околу обојен. дужицом.
- VI. " " зеленкасто обојен. дужицом.
- VII " " црно мрком обојен. дужицом.

Боја браде и косе одређује се по тројној деоби плава, кестењаво мрка и црна са одговарајућом променом, при чему црвена сачињава нарочиту класу.

Чело се тројако обележава : назад затурено, средње и одвисно.

Нос се одређује по његовим у профилу гледаним леђима са: угнут, прав, кукаст, по посматраној основици у профилу као навигше, хоризонтално и доле управљен. Бертиљон посвећује врло велику пажњу опису десног свољњег уха.

Особито се мора овај моменат у систему Бертиљоновом нарочито истаћи, пошто систематски списак анатомских ознака уха и особености, које се на њему налазе, већ по математичком рачуну допушта, да се разликује врло велики број лица. Осим тога лако се примећују белеге, које падају у очи. Индивидуа која треба да се идентифицира може се посматрати и идентифицирати чак и у слободи, не задржавајући је, пошто Бертиљон тврди, да се једна индивидуа може идентифицирати на основу самих ознака на уху. К томе су понеки облици уха врло ретки, те се у толико више примећују.

На послетку по Бертиљону за лица испод 20 година само ухо служи за идентифицирање.

Осим тога се на карти бележи и дебљина тела.

К овом општем личном опису, за који су на описној карти наштампане нарочите рубрике, долазе још особености профила, лица и целог тела.

Такве Бертиљон налази при профилу у кроју усана, у облику вилице и главе и т. д.

Лице даје особености својим обликом, каквоћом, пуноћом и распоредом косе и браде, обликом и положајем обрва, капака и зенице, обликом уста, нарочитим карактеристичким борам и браздама по лицу и, на послетку, по самоме изразу. Особеностима целе фигуре припада облик врата, нагиб плећа, држање тела, каквоћа гласа и говора, одело, општи утисак и грађански положај.*)

Ради примера и суда о таквим особеностима, од

*) Немање доприносе идентифицирању белеге, које постају на телу од занимања индивидуе, ожљаци на прету архитекте и цртача од оловке, жуљеве на ципеларевој руци и колени од кајиша који при раду употребљују, жуљеве на рукама кочијашевим од узде, ожеготине на рукама раденика, што се ватром раде и т. д.

којих се бар неколико треба да прибележе на описној карти, Бертиљон прилаже своме делу један изврстан атлас са више стотина згодно изабраних основних облика, који чиновницима што врше мерење допуштају, да се у нужди укратко упознаду са разним особеностима.

Као трећи елемент ставио је Бертиљон у свој систем

Особене знаке.

Ако резултати мерења имају функцију, да нађу име индивидуе, ако даље на карти забележени лични опис има по имену да нађе лице, то особеним знацима припада задатак, да се баш идентинет тражене индивидуе докаже.

Рубрика „особени знаци“ налазила се већ и раније у обичним личним описима, али њено попуњавање беше обично како незгодно тако и несигурно.

У особене знаке стављало се нпр. „и вашарски кесароши“, „циганин“ и т. д.

Бертиљон разуме под особеним знацима младеже, боре, посекоштине, чирове и т. д.

Бертиљонов начин бележења ових знакова даје доста доказ за идентитет индивидуе. Он пре свега означава особени знак 1. по његовој природи или називу, 2. по његовом облику, 3. по његовом пружању и, на последку, по његовом правцу. Тачним извођењем ових правила постаје бележење особених знакова баш оно, што треба да је *потпун доказ за идентитет*. Јер је сасвим искључено, да се у погледу једног или више особених знакова код два човека у сваком погледу слажу исти односи. По кад кад је потребно у сумњивим случајевима свакојако позвати и лекара. Да би се пак у погледу бележења особених знакова лако могло оријентисати, бележе се на описној карти:

1. леви горњи део руке, доњи део, шака и т. д.
2. десни горњи део руке, доњи део, шака и т. д.
3. Лице и врат с преда,
4. Груди, предња страна плећа и т. д.
5. Задња страна врата и леђа,
6. Остали делови тела.

О П И С Н А

Немачки формулар

А. ПРЕДЊА СТРАНА

I. — Антропометр. извештај

Тел. висина 1 m	Глава	{ дужина ширина	Л. нога Л. ср. прет	Боја л. дужице	{ No. класе ун. зона	стар рођен
Шир. раш. руку 1 m						
Вис. седишњи 0,	Крив. леђа					

II. Описни извештај

Чело	нагиб	Нос	корен (cavit)	Д. уш	обода аа. о. а. . . н. а. . в. о	Лице	брада	{ пигм б. крви
	висина		леђа базис		лобулус с. ад. об. ди.		коса	
	ширина		вис. дуж. шир.		антигр. i. р. и. d.		спољни изглед тела	
	особен		особен		боре и. об. аф. аб.		друге каракт. белеге	
			особен					

III. — Извештај о мерењима, особен. знацима и ожиљцима.

I II	III IV V VI
--	--

Оп. карта полиц. дирекц. у Верну, бележ. 189 од

(Оригинална величина сваке стране износи

Опис каквог ожиљка на грудној кости нпр. овакав је: „праволинијски ожиљак 3,5 косо на више 7 испод грудне кости и 3 лево од средње линије“. То ће рећи праволинијски ожиљак дугачак 3,5 см, косо горе положен, пролазећи на 7 см. испод грудне кости, а 3 см. лево од средње линије. Нема ни једног човека, на коме се не би могло наћи неколико особених знакова. Свакојако особени знаци највише падају у очи и по њима се најлакше константује идентитет.

За уписивање особених знакова Бертиљон се служи скраћеним писањем, једном врстом стенографије, која омогућава, да се врло укратко на описној карти забележи знатан број особених знакова.

Завршетак целог идентификационог система чини

Особена врста фотографије по Бертиљону.

Размишљајући о овој ствари, Бертиљон је дошао до резултата, да се на слике, које су до сад више или мање узимате у еп фасе облику, може обманом врло лако утицати, и да за циљеве идентифицирања ваља у главном узимати профил, и то из раније наведених узрока десни профил.

Док досад у погледу фотографскога снимања индивидуе није било никаквих одређених гледишта, Бертиљон је поставио за његову врсту фотографије сасвим одређена правила, која зајемчавају постојану и једнаку редукцију ($\frac{1}{7}$ природне величине), одређен положај индивидуе при снимању саме фотографије, а тиме по истим правилима добијену и за упоређење zgodну фотографију.

Бертиљон ставља на фотографији лево па једној слици десни профил, а десно еп фасе — слику; првој даје ширину од 6 см, а другој 7 см, док су обе дуге по 9 см. Једнаке и сталне услове за снимање добија Бертиљон сталним придржавањем светлости озго с десне стране, непроменљивим растојањем столице за снимање од апарата, стављањем објектива у висину очију и на десни спољни очни угао, на послетку употребом огледала, која изазивају радозналост оног што се фотографише, те се тако нехотично добија прописно држање главе.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

En face-слика служи нарочито за лајике, да је они лакше упознаду; стручњаци употребљују за идентифицирање профил, чије црте, упоређене с предметом упоређивања (нарочито уха), дају увек поуздане резултате.

Фотографије лепи Бертиљон засебно на картону, великом $10\frac{1}{4}$ см, чија полеђина носи следећу забелешку:

Име:

Крштено име:

Стар: година, рођен:

Округ:

Занимање:

Вероисповест:

Лични опис

{	величина	стојећи: 1 m	брада:
		седећи: m	коса:
{	очи	боја:	боја лица:
		облик:	обим тела:

Особени знаци

Тетовирања

Фотографско умањење $\frac{1}{7}$.

Осим тога Бертиљон разликује и тако названи portrait parlé (слика у памети), полазећи од тврђења, да полициски орган мора бити у стању да лични опис познаје напамет, на основу кога су полиц. органи у стању да дотично лице познају на улици и да га затворе. За ту цељ је неопходно потребно, да полиц. агенти овај опис од речи до речи утуже, и у свако доба знају напамет.

Ово је заиста могуће; према рубрикама личног описа може се одиста шематски склопити слика индивидуе, која тачно одговара опису.

Portrait parlé носи рубрике описне карте, ипак тако удешене, да још и за фотографију има места.

Дугогодишњим искуством и статистичким датама Бертиљон је нашао извесна одступања од средњих мера, која се већ голим оком својом нарочитом малоћом и величином, мање или више запажају.

Он једном или два пута, по степену уочљивости, ставља у заграду или подвлачи оне мере, које падају у очи нарочитом малоћом или нарочитом величином.

На послетку Бертиљон је још у једном мањем делцету даље разјаснио, како одело допушта да се суди о мери индивидуе, којој исто припада, једна могућност, која полицији кадкад може довести битне користи.

Бертиљонов антропометријски систем одговара захтевима, који се могу и морају поставити једној ручној методи са идентифицирање.

Он 1) не захтева никаква нарочита знања чиновника, који се убрзо могу упознати са целим системом, а осим тога у ређим случајевима може се позвати службени лекар. Систем 2) не захтева никаква нарочита помоћна средства, мерења се могу свуда лако извести са инструментима, који се добијају за умерену цену, добијају се опробани, поуздани резултати и 3) начин регистрарања је управо ненадмашан, оригиналан. До душе по неки саставни делови описа нису сасвим без приговора, али је систем у својој целини према ранијем, а делимично и садањем хаосу, који влада на пољу идентификације, такав примеран рад, да одступања од истога треба да се чине само на основу интернационалнога споразума.

Сам Бертиљон, свакојако из тежње, да методе за идентифицирање буду свуда једнаке, одвраћа од сваке промене, и ово одговара савршенством самога система. При томе може бити и мало сујете, али Бертиљон има ипак право, и његову заслугу ово тврђење не може умањити.

За систем најбоље говоре његови резултати у појединим државама, у којима је уведен.

Тако у Француској:

године 1883	постигнуто је идентифицирања	49
" 1884	" " "	241
" 1885	" " "	425
" 1886	" " "	356
" 1887	" " "	487
" 1888	" " "	550
" 1889	" " "	562
" 1890	" " "	614
" 1891	" " "	600
" 1892	" " "	680

С тога је и врло важно тврђење Бертиљоново, да је број крадљиваца из навике, с обзиром на ове резултате, врло опао.

Осим тога, бертиљонаж је врло поуздано превентивно средство за сузбјање интернационалних злочинаца и анархиста, јер је управо ова врста злочинаца најопаснија. Интернационални злочинац путује непознат од земље до земље и по извршењу злочина, обично у великим варошима, тако га исто брзо и неопажено нестаје, као што је и дошао, а полиција, која још не познаваше његов „рад“, ни приближно није у стању да каже, коме да се припише један такав злочин.

Ако полиц. власти у интернационалноме саобраћају узајамно мењају описне карте, то ће полиције у великим варошима у свако доба помоћу својих чиновника лако моћи да сазнаду, ако се која од проскрибованих индивидуа налази у вароши.

Ако се који учини нарочито подозрив, то га полиција може помоћу способног чиновника у слободи идентифицирати, не стављајући га пред саму власт, па у повољном резултату индивидуу може одмах затворити.

Београдска полиција треба нарочито из ових разлога да приступи увођењу бертиљонажа, јер је познато, да опасни злочинци на западу по извршењу каквог већег злочина обично беже или у Америку или к нама, на Исток.

ЖИВ. А. Л.

ДАТИРАЊЕ МЕНИЦА

Почетком ове године појавило се питање, да ли вреде менице, код којих је при означавању дана издања бр. 18., који се затекао на бланкетима од прошле године, пребрисан, промењен, заграђен ит.д. и са бр. 19 замењен. Нових бланкета са означањем године 19. није било, и с тога је сваки менични ималац морао избегавати околност, да узме меницу, која по својој природи као формални акт, губи своју вредност чим у њеном тексту има исправака, измена, дометака ит.д. По исправљеном и мењаном тексту у меницама, не би се могла доказати првобитна, права, а после измењена садржина менице и према томе она се не би могла ни тужити, нити по њој тражење досуђивати.

Појављено питање решено је од стране наших новчаних завода а у првоме реду од Народне Банке, — без сумње и по примеру других великих банака на страни (н.пр. немачке рајхбанке у Берлину), које су исто такво решење усвојиле — сасвим са практичног гледишта, које потпуно одговара и законским захтевима, тако да меница као чисто формални акт не носи на себи никакве исправке. Питање је на име решено тако, да се при издању менице поред места, дана и месеца, руком испише и година 1900, а да штампан бр. 18. остане недирнут.

Овако решење појављеног питања није истина особито духовито, али је практично и исправно.

Ну како свакоме не мора бити познат овакав излаз из спорног питања, и како пракса беогр. новч. зав. нема обавезне силе засватање судова, могле би се ипак појавити и менице на којима је превучен или замењен број 18. са 19, те онда би наступило питање, да ли овакве менице вреде? Оне би без сумње вредиле под јединим условом, *ако би се доказало*, да је исправка на меници, пре њеног преноса, извршена вољом интересованих лица, у коме се случају менично обвезано лице неби могло бранити постојећом исправком. Замислимо случај, да је неко заиста сам бр. 18. исправио и својеручно написао 1900, а затим означио рок плаћања са речима „за три месеца од данас“ (— код изречног опредељења н. пр. „за 30. марта 1900“.

неби ни могла бити спорна воља обвезника —), зар би се у таквом случају могао узети приговор меничног обвезника, да он није исправио годину 1900, него узети да је меница издата у години 1800? Или кад би неко омашком написао годину 1800 место 1900, и одредио рок плаћања за три или четири месеца, — зар би се могао озбиљно узети приговор, да је меница заиста издата пре сто година, када обвезник није ни постојао нити је било таквих меничних бланкета? Ми сумњамо, да би судови могли сматрати такву меницу као неважећу, јер у таквом случају неби могла постојати сумња, да је меница издата 1900., а омашком написана 1800. година и да према томе означени рок плаћања пада у одговарајућем термину 1900. године. Колико је нами познато јудикатура страних судова, при свој строности при меничној формалности, придржава се консеквентно тога схватања, да *очевидне погрешке или ошамке у писању, које се као такве на први поглед познати могу, не повлаче за собом ништавност менице.*

М. С. М

ИЗ СУДНИЦЕ

V.

Квалификавање кажњивих дела спада у искључну надлежност државних судија, а не и поротника

(Одлука опште седнице Касац. Суда.)

Решењем првостеп. јагодинског суда од 20. новембра 1899. Бр. 22019. стављен је под поротни суд и у притвор Војислав Милетић из Поточца, што је 14. октобра исте год. ноћу ушао у собу Веселина Јовановића, пиљара из Третеника, украо једно затворено сандуче, исто обио и из њега однео 13 дин., а тиме учинио кривицу кажњиву по §. 223. крив. зак. Државни тужилац, износећи доказе противу оптуженог, тражио је, да га поротни суд огласи за крива, а државни осуди на казну и плаћање.

Оптужени је признао, да је из дућанске собе узео сандуче и однео, да га је разбио и да је из њега узео две банке

у шапору, 60 див. у сребру и т. д. Но и признањем оптуженога а и ислеђењем потпуно је утврђено, да је обијање сандучета извршио ван собе, која је била *отворена, кад је оптужени у њу ушао.*

Поротни је суд, размотривши ово дело, нашао, да је крађа извршена на опасан начин, и према томе *квалификовао* је радњу оптуженога као *опасну крађу.*

Према овакој одлуци поротног суда државни је суд осудио оптуженог, признавајући му за олакшавну околност признање и добру владање (тач. 4. и 7. §. 59. крив. зак.) на шест месеци затвора и т. д.

По жалби браниоца оптуженог Касациони је Суд у своме I. одељењу примедбама од 30. децембра 1899. Бр. 10842. поништио поротну пресуду јагодинског првост. суда од 15. децембра 1899. Бр. 23843 са ових разлога:

„Пошто приватни тужилац у својој тужби тврди, а ислеђењем је потпуно доказано, да је оптужени однео сандуче са новцима *из отворене дућанске собе,* дакле, није ушао у собу проваљивањем зида или обијањем врата, прозора и т. д. а самим пак ислеђењем *није констатовано,* да је обијање сандучета извршено *у дућанској соби,* већ се на против доказује, да је оптужени сандуче *обио ван дућана, на пољу,* то јериди заснивање пресуде на одредби § 223. тац. 1. крив. зак. — квалификујући радњу оптуженог као опасну крађу — по све погрешно, јер и начин вршења радње и околности, у којима је крађа новаца извршена, придају радњи оптуженога, због које је стављен под суд, све карактерне знаке *просте крађе.* Према овоме, првостепенни суд јагодински треба да поступи у смислу одредбе §. 236. крив. зак., узевши у обзир и то, да је оптужени извршио кажњиво дело као слуга прив. тужиоца.“ и т. д.

Првостепенни суд, не усвојивши ове примедбе, дао је на исте противразлоге своје од 18. јан. 1900. Бр. 635. које гласе:

„Кад је поротни суд по свршеном ислеђењу дела и свих околности закључио, да у радњи оптуженога, како је ислеђењем утврђена, постоји дело крађе, извршене на *опасан начин,* онда државни суд по чл. 27. зак. о пороти, приступајући примени законских прописа и одређивању казне оптуженом за дело, које је по укупном закључењу поротног суда нађено да постоји, — не може понова ценити, под каквим је околностима и на какав начин дело извршено и мењати квалификацију дела нађеног поротним судом да постоји, већ онако дело, како га је поротни

суд окарактерисао, има државни суд да по поменутом наређењу зак. о пороти подведе под законски пропис крив. законика.

„Према наведеном, кад је поротни суд у овом делу изрекао, да је онт. Војислав, узевши сандуче прив. тужиоца Веселина, у коме су били новци и то из отворене собе, изнео на поље и разбио, па новце однео, — постоји дело крађе извршене *на опасан начин*; дакле, кад је поротни суд ову крађу квалификовао као *опасну*, онда државни суд није могао мењати ову квалификацију дела, примењујући на исто прописе крив. зак. на, и наћи да крађа није извршена на опасан начин већ на прост, па по тој својој оцени дела примењивати на исто прописе крив. закона, који се односе на дела просте крађе; већ на против државни суд био је позван и дужан да дело онако, како га је квалификовао поротни суд — као опасну крађу — подведе под §. 223. тач. 1. крив. зак., којим се и казне дела опасне крађе оваква, какво је поротни суд у овом случају нашао да постоји, иначе, радећи противно овоме, често би одлуке поротног и државног суда у датом случају долазиле у противност и једна другу паралисале.

„А да је поротни суд, поротници заједно са државним судијама, гласајући, надлежан да решава и питање о томе, како је дело оптужени учинио, види се јасно из чл. 27. 30. и 39. зак. о пороти. Ово мишљење суда утврђује се и одлуком Апелационог Суда I. одељења од 27. новембра 1899. Бр. 4380 донетим примедбама на пресуду овог суда од 11. новембра 1899. Бр. 21426 изречену по кривици Лазара Павловића из Ратковића и осталих за опасну крађу, којом је одлуком Апелациони Суд нашао: да је суд требао, према изнесеним доказима, да позове и поротнике да цене, да ли постоји проста или опасна крађа независно од законских прописа, под који она долази.

„На основу наведеног и §. 279. крив. зак. првостеп. јагодински суд враћа“ и т. д.

Касациони Суд у општој седници својој, решењем Бр. 714/1900 одбацио је противразлоге првостепеног суда, одржавајући тиме у важности примедбе свога I. одељења Бр. 10842. са ових разлога:

„Да тврђење, које се у противразлозима тога суда налази, на коме се исти и заснивају т. ј. да је за квалификацију кажњивог дела надлежан поротни а не државни суд, не само да се не да извести ма којим коментарисањем, правним и логичним, ни из

једне од одредаба зак. о пороти, већ се шта више тако тврђење има сматрати као по све противно, како самим поменутом закону, тако, пак, и сврси која се хоће установом пороте да постигне. На против, тако рећи, из сваке се одредбе зак. о пороти по све јасно види, а нарочито из одредбе чл. 27. и 30. закона, да квалификовање кажњивог дела спада у искључиву надлежност државних судија.

По пропису чл. 30. зак. о пороти, поротни је суд позван само да реши, је ли оптужени за дело, због ког се оптужује, *крив* или *није*. Но сам појам речи крив, коју поротни суд у конкретном случају има да изрече, мора садржавати све карактерне знаке оног кажњивог дела, за које је нађено, да га је оптужени и извршио. И онда, према томе, кад се поред конкретних саставних делова извршеног кажњивог дела изнесу у питању и сами карактерни знаци истога, онда се ови карактерни знаци имају тако да преставе, како ће одлука поротног суда обухватити све саставне делове кажњивог дела, за које се оптужени тужи. Буде ли на овако постављено питање одлука поротног суда у извесним случајевима гласила, да оптужени *није крив*, државни суд приступа по искључењу поротника суђењу оптуженом за оно дело, за које нађе да је крив и које не спада у надлежност поротног суда, чл. 43. зак. о пороти и §. 209. кр. пост.⁴

Саопштио

Душ. Николић

правник — практ. Касац. Суда.

VI.

Потражиоци погребних трошкова слабији су у праву потраживања од заложног повериоца, ма овај залог и доцније стекао, но што су учињени погребни трошкови.

Стараоци масе Б. Б. тражили су одобрење од неспор. дела судије прв. суда за вар. Београд, да могу из новца, који је био депонован код суда општ. вар. Београда у суми 33.000 дин. изузети 2307.40 дин. на име трошка што су учинили око погребна пок. Б. Али како је тајновац прв. суд за вар. Беогр. узабранио за рачун Смедерев. Кредитне Банке, стараоци масе, наводећи да се првенствено имају исплатити погребни трошкови, молили су судију, да решењем упути на парницу као слабију у праву Кредит. Банку противу масе пок. Б. Б.

Неспор. дела судија својим решењем од 29. Маја 1899. Бр. 12.315 упутио је Кред. Банку као слабију страну на парницу противу масе, базирајући своје побуде на томе, што су се погребни трошкови учинили раније но што је Банка стекла залогу и зато су стараоци масени по т. 1. §. 14. стец. пост. јачи у праву од Банке.

Касациони Суд у П. одељењу решењем од 31. августа 1899. Бр. 6185 поништио је решење неспор. дела судије из ових разлога :

„Кад стоји то, да је Смедеревска Кред. Банка стекла залогу на спорних 33.000 дин., онда је неспорни судија погрешно оценио и нашао, да је банчино право на тај новац слабије од права масеног за погребне трошкове, која за то свеје потраживање нема никакве залогe, и које потраживање према томе, а по §. 14. стец. пост. за наплату при распореду долази у ред опште стецинске масе.“

Саопштно

Марко Н. Новаковић

ЛИСТАК

НЕ ТРПЕ ТУЋИНЦА*)

(КРИМИНАЛНИ ДОГАЂАЈ У ЈОШАНИЦИ)

ОД

Алексе С. Јовановића.

Јошаница је један део српског Конаоника. Као *срез*, она улази у састав земљишта крушевачког округа.

Брдовитост покрајине, њена неплодност и сурова планинска клима, узрок су што је Јошаница слабо насељена.

*) Ову у правном и психолошком погледу веома интересантну расправу уваженог аутора прештапувамо по његовој дозволи овде из „Пороте“, где је изашла 1880., дакле пред двадесет година, да је већ непозната нашој млађој читалачкој генерацији. И ако је г. писац нешто допунио ову своју расправу за поновну публикацију, она је у главном остала онака, како је у своје време израђена. Она се одликује оригиналним кратким стилем и елеганцијом дивизије, а објасњује нам неке карактерне црте нашега народа из покрајине, где је најмање имао додира са страним елементима. С тога нам расправа — основана на негнитом догађају — пружа веома поучан материјал и за правно свхатање и правну свест нашега народа.

Уреди.

Десет општина, 36 села, 38 заселака са 1939 пореских глава, то је популација ове камените и врлетне земље.

Свет је сиромашан и бави се највише сточарством. Бујни пашњаци по Копаннику дају изобилне хране свако доба године.

Само на овом крају крушевачког округа још су очуване старе породичне заједнице у *неколиким* задругама: но њих и ту већ нестаје, као што ће их замало да нестане у васксликом нашем народу.

Здраве телесне грађе као и сви планинци, народ је ове покрајине издржлив и слободан до крајности. Није редак случај да у каквом потоку угледа Јошаничанин, како медвед промиче мимо њега, спреман да га нападне ако му само окрене леђа; али га он вазда куражно одгледа до даљине, на којој медвед обично бежи, као да га гови стотина хајкача. Природни елементи сиграју се над њиховим главама свако доба године. Ветар, грмљавина, киша, пламењача, снег, то су редовни појави на хо, изонту јошаничког неба, који мештане ни најмање не изненађују. Они прате Јошаничанина од колевке до мотике.

У овом забаченом крају наше Србије, интелигентност обитавача на ниском је ступњу развитка. Бистрина му је природна, али је свако усавршавање прекинуто осамом, која не допушта никакву напредну идеју. Томе су узроци: голема даљина од окружне вароши, слаб утицај маленог броја школа, и спречена трговинска комуникација због незгодног земљишта. Суровост још је непрестано нераздвојна црта народне простоте. Грамзивост за туђим, то је опет њена друга. Многи старински обичај, кога је на другим крајевима Србије нестало већ одавна, овде је још у животу. *Отмица девојака* и њихово *одбегивање* није нередован појав брачних веза на овом крају. Као пронија спрам стеге модерних државних уређења, они ретко долазе пред суд. Завађене породице саме се изравнају и остану пријатељи. Угледан доказ: *да се обичаји у народа не укидају позитивним законима но да изумиру постепено.*

По Јошаници села су разбацана, малена и сиромашна. Њих неколико чине једну општину. Највеће село *Хрвати* броји 74 пореске главе. Најмањи заселак *Бабин Поток* има само 4 пореске главе.

Од *Плоче*, као најближег села у Јошаници, има до Крушевца 9 часова. Најдаљи крај, село *Шарпељ*, броји 23 часа. Зимње доба пешак, долазећи у окружну варош, броји пуно пет дана хода.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Кад природа озелени, има Јошаница и својих допадљивих страна. Озбиљном научном посматрачу она је тад *природа у Природи*. Ту је *Црни Јелак* са прастарим девојачким шумама у које људска нога ретко улази. Ту *Равни Колаоник*. После *Јошаничка Бања*, место среске канцеларије, са остатцима римских грађевина и обилатим минералијама. Па *Сухо Рудиште*, са старим српским ковницама, и гомилама шљаке. Па *Планска* општина и чувена *Мајданишта* са селима *Планом* и *Ковачима*, јединим (само по имену) представницима негда богатог рудника *Плане*. Па на обронку Ибра, прастара српска црква *Павлица*, коју Немања приложи *Студеници* као метох са трима нуријама под Копаоником.¹⁾ Једном речју, да се послужим туђим лепим изразом, ту је *земљиште радње Немањине*, на име: ту је цела стара Жупа *Јелшаница* како је зову Стеван Првовенчани и син му Радослав на запису у Жичи.²⁾

* * *

На граници крушевачког округа, до реке Ибра, као међе жичком срезу, постоји у јошаничком срезу *Пискањска општина*, са 166 пореских глава. Име је добила од села *Пискање*, но у њен састав долазе још и ова села: *Курићк*, *Корлаћи*, *Крежићи* и *Жугице*, и засеоци *Прибој* и *Лучна*. Председник је заједнички, а свако село има одвојитог кмета или помоћника. У времену, о ком ћемо доле зборити, селу Пискањи беше кмет *Јосиф Белчевић*.

Друм, што води са *Рашке* у *Краљево*, промиче мимо пискањске општине.

Ноћу између 3. и 4. Октобра 1878. год. у хатару пискањске општине деси се један редак и грозан привор. Мештани села *Курића*, *Корлаћа*, *Кремића* и *Пискање* не памте сличних догађаја. И сад још пошто је људска правда одигла застор са тајанствености тог догађаја, он се међу њима помиње са пуно грозне, ужаса и одвратности.

Да приповедамо овај немилли догађај по званичним подацима вршене истраге, влуструјући тамне појединости својим властитим белешкама.

То време беше у курићком пољу једна осамљена кућица.

¹⁾ Раматку. Издање Иречека. 92.

²⁾ Monumenta Serbica. 11. Судећи по овом старинском називу рекли би смо да је наша Јошаница добила име од *јеле* — дрвета, којег овуда има изобилија; и да је у току времена стара „Јелшаница“ мекшањем добила данашњи назив.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Од пискањске суднице удаљена је само неколико десетина ко-рака, а од села Курића, Корлаћа и Пискање за једну четвр-тину часа. Друм, кога поменусмо, промицао је мимо све кућице у растојању на 12 хвати.

Кућа је била од слабе грађе; управо беше то једна сео-ска плетара од врбова прућа, само с поља олепљена блатом, озго покривена шашом. Простором захваташе у ширини два и по хвата, у дужини и висини око четири хвата.

То беше одморно место путницима са Рашке или из Кра-љева — *једна мала сеоска крчма*.

Њен домаћин беше *Радован Васиљевић*, сељак из Пискање. Рођен у *Брњацима*, нахије вучитрнске у призренском пшалуку, прешао је у Србију пре неколико година, и настани се у Пис-кањи. Подигне о свом троцку оно мало механице, дочекивао је и пропраћао путнике, помало је трговао, и тако поштено жи-вотарећи зар нешто и стече. Отац *Васиљ Милосављевић* и браћа му, овда сида обиђу Радована, и невраћаху се никад празне руке.

Дугим борављењем у Пискањи, Радован је ту и у околним селима стекао доста добрих знанаца и пријатеља. Са неким од њих и *братимио* се, што је доказ тешње дружбе и милоште. Али *као дошљак* сматран је за туђинаца, и не могаше да се са свим природи и одомаћи. Са многима од мештана није се сла-гао, но то није ништа чудновато. Простота имѧ својих особе-љачких назора о карактеру и моралу. Што није поникло ни развијало се у њеној средини, и на догледу њеним очима, то је вазда сумњиво. Писац је имао прилике да чује више пута, како у појединим парницама сељак не верује сведоку зато што је *јабанац* (странац), јер вели: „да је поштен човек не би остављао своје огњиште и нагао у *бели свет*.“ Не верују по-негда ни сведоку домородцу *ако је био у стајакој војсци*. Про-мена у занимању и напуштање прадедовске колебе, по њиховом мишљењу повлачи промену и у начину схватања мисли и жеља њихових. Не кажем да је овакво мишљење увек коректно, али је оно понекад и умесно. Као *туђинац* с тога гледишта Радо-ван је од почетка до завршетка остао некако одвојено од оста-лих сељана. Осем тога знамо по актима, да се пре неког вре-мена и тукао са Јовсимом Столовићем и Јаковом Распоповићем из Пискање, у Мељаници, идући из Краљева. Миленко Грѧајан из Пискање, жалио је на њ, сумњајући да му је запалио сена. Било је дакле у његовој околини људи, који су га збиљски на-зили; људи који су на спрам њега били равнодушни и опрезни

и људи који га мрзише. *Констатујемо дакле, да је Радован имао у околини и непријатеља.*

Радован беше нежењен и у својој механици живео је само — сам. Због слаба пролаза није држао послуге.

Било је позно јесење доба. По другим питомијим крајевима Србије, Октобар је најпријатнији месец у години. Нестане оне претеране жеге, што понекад траје до краја Септембра. Људи сређују прибрану летину. Пуне кошеве житима и кукурузом. Отачу и дотерују вина и т. д.

На Копаонику и по Јошаници овог месеца већ је хладно. Нису ретке године кад је овде у Септембру голем снег, што по *јападима* главница копни цело лето, па дочека и други. Готово вазда о Петрову-дану види се из Крушевца бели снежни застор по Копаонику.

Али 1878. године беше у Јошаници пријатна јесен. Најлакше и безбрижно могоше људи да среде годишњи прибрани иметак, и да спреме шта њима и стоци ваља за зимницу. У Октобру провирало је вино у бачвама домаћину, који имаше винограде доле у Жуни.

Трећег Октобра Радован је виђан у својој механици здрав. Ноћу између 3. и 4. Октобра њена околина би обасјана пожаром, што је из ње избијао. Беше већ неко доба ноћи. Заморени сељани што још беху на ногама, испред својих кућа радознано гледаше осветљење; протрли би и два и три пута своје санене очи; протегли би се и зевнули неколико пута, питајући сами себе као у неком чудилу: „шта ли то може бити?“ али ни један од њих немаде ни воље ни куражи да притече у помоћ.

Ватра је сјала и престала; модрикави пламен што је лизао под небеса, растурио се у прамиће, којих је нестало у тамнини ноћи. Жар је тињао до пред зору, а тад га киша угаси. У јутру 4. Октобра на месту где је била механица газда Радована, нађено је гариште са остацима од сагорених ствари. Још више! Ту би нађен и сам леш газдиног тела.

Грозан призор

Једно за другим са страхом прилазише мештани целе општине овој гаревини. Пролазећи кућама, снуђено вртијаху главама пуни сумње: да ли пожар и смрт Радована нису дело насиља, отимачине и разбојништва?

Тих шапат мирних сељана, допрљо је и до ушију надлежне срепске власти

Ако је учињена кривица, ваља изнаћи кривица!

(наставље се)

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

Lombroso Cesare, Le crime, causes et remèdes par — Avec un appendice sur les progrès de l'Anthropologie Criminelle pendant les années 1895—98. Paris (Schleicher Frères) 1899. 8. VII. 583. Цена 10 дин.

Од како је, седамдесетих година, проф. Ломброзо изишао у *Atti dell' Instituto Lombardo* са својим поставкама о *Uomo Delinquente*, од када се на пољу, које је после Галове смрти остало запарложено, почела прикупљати нова војска младих и преданих радника, која је најпре у Италији, а за тим у Француској, Немачкој, Инглеској, Русији и т. д. пропагирала учење Антрополошко-Криминалистичке Школе. Ја сам имао прилике да у више махова свраћам најњу српских читалаца на ове тежње,¹⁾ те се тога се сад, разуме се, не могу задржавати на њиховим опшћностима. Напоменућу само толико, да је учење Ломброзово прешло у шири круг и захватило стручне кругове образованог света, тек од кад су његова дела почела излазити на француском језику, и од кад на том језику објављују своје радове и најврснији му другови и следбеници: Гарофало и Фери. Увидевши то, Ломброзо је објавио код Алкана у Паризу²⁾ (*Bibliothèque de philosophie contemporaine*) најпре (1890) своју *Anthropologie Criminelle et ses récents progrès*, а за тим (1892) *Les applications de l'Anthropologie Criminelle*, књижице, којима је главна сврха, да се вапретцима у овој науци упознају шири свет

Ту недавно је изишло дело, чији смо наслов горе писали, и које нам је самом пишчевом добротом упућено, а на које нам је дужност да скренемо пажњу српских читалаца: прво се тога, што је наша маленкост у опште прва упознала наш шири читалачки свет с овим новим учењем, а друго и с тога, што нам је то дужност и према самом писцу, кога читаоци дела познају и по оригиналној му расправи *О узроцима величине и пада Млетака*,

¹⁾ Видети: Антрополошко-Криминалистичка школа у науци о Кривичном Праву у *Огачбини* (књ. XVIII, стр. 406 и 556); за тим Други Међународни Конгрес за Кривичну Антропологију у *Прозветном Гласнику* за 1890. год. (О првом у Ф. Холцендорфевом *Gerichts-Saal*, књ. XL, стр. 545—551 од 1888); уз то и: *Кривична одговорност у светлости данашње науке*, Београд, 1890.

²⁾ Где је изишло и његово епохално дело *L'homme criminel* с атласом, и то најпре у једној, а за тим у две књиге, које је у Италији доживело шест издања.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

којом су се ту недавно на његовим страницама наслађивали. Они које је ово учење до сад интересовало сетиће се, да су највеће и најодсудније замерке Ломброзу и његовим непосредним следбеницима осниване на томе, што се налазило, да он преувеличава значај јединке одн. личности у злочину; они ће се сетити, да је та полазна тачка у исто време основица за разлику у схватању целог овог учења у Италији и Француској, и да његови француски представници (Тард, Лакасињ, Мањан, Мануврије и други) придају нарочити значај средини одн. тако званом друштвеном фактору: док су другим речима италијански следбеници и пријатељи Ломброзови заједно с њиме усредсређивали сву своју пажњу на *Биологију*, дотле се у Француској готово искључиво (с изузећем Кора и још неких) изучавала *Социологија* злочина. Последњи радови показују да је и овде „истина у средини.“ а то као да су већ у велико увидели и следбеници оба правца. Резултате свих тих последњих радова, које би излишно било овде наводити,¹⁾ изнео је Ломброзо у овоме делу, које нам представља, могло би се рећи, „завршну реч“ овога учења. Заиста, докле је учени турински професор до сад увек говорио и писао сам о *злочинцу*, он нам сад пружа дело о узроцима *злочина*, и тиме увелико утире пут приближавању ова два тако интересантна правца, који су до сад били неопходна потреба, ну који ће удружени и у главном сагласни донети и науци и друштву још много више користи. Писац је поделио ово своје дело на три раздела: у првом је *етиологија* злочина (стр. 1—291), у другом његова *профилактика* и *терапија* (стр. 293—441), у трећем *синтеза* и *примена казни* (443—548). Најпосле је у додатку изнета историја *Криминалне Антропологије* и *Криминалне Социологије* за последње четири године (стр. 550—573). У делу се налазе још и дванаест слика и десет таблица ван текста.

Мислимо да смо озим изнели главно обележје овога дела. Време нам не допушта да улазимо у излагање појединости му, а томе једва да би у овом листу било и место. Нама је главно било да на његову појаву свратимо пажњу онима, који се интересују изпрецама у овој грани друштвених наука.

М.

¹⁾ Сам Ломброзо их је навео на стр. 549. овога свога дела.

* * *

Чешки стручни часопис „Pravnik“, лист правничкога удружења у Прагу (*Pravnicka Jednota v Praze*) донео је, у бр. XIII. од прошле године, о књизи „Границе судске власти“ од г. Ж. М. Перифа ову белешку:

„Предмет овога списа јесте расматрање §. 16. тач. 2. закона о организацији Касационога Суда у Србији, по коме Касациони Суд у својој општој седници решава, кад министар правде буде поискао од њега мњење о каквом пропису закона, или кад сам Касациони Суд осети потребу да какав закон буде допуњен или нов издан. Писац у том циљу даје читаву расправу о принципу поделе државних власти на законодавну, административну и судску, као и о њиховим узајамним односима, а за тим прегледа усвојење тога принципа у разним законодавствима, поглавито у француском, и долази до закључка, да српски Касациони Суд није надлежан да тумачи административне законе, а да и начелно тумачење судских закона нема опште обавезну снагу.

„Овај спис упућује и на стручну литературу и праксу, и препоручује се својим богатим садржајем. — Dr. J. R.“

◆◆◆

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

Рад управног одбора у Јануару 1900.

Сву пажњу одборску обратили су на себе Народној Скупштини поднесени предлози о изменама и допунама, које се на поједине законе односе, у колико се тичу адвоката, а о којима је реч у првоме чланку овога броја. У одборској седници од 21. Јануара, на којој је био и г. Алекса Новаковић, адв. и Краљев посланик у Нар. Скупштини, који је разложио ток рада у Скупштини по овој ствари, решено је, да се што пре сазове скуп адвоката из целе Србије и да се саслуша мишљење скупа о мерама, које треба легалним путем предузети, да се укину најновије измене као и да се једном већ дође до реформе закона о правозаступницима у духу садањег времена.

Овај скуп адвокатски, као што је накнадно решено, биће трећег дана Ускрса, 11. априла овде у Београду. Одбор ће се постарати да олакша подвоз, у Београд и натраг, за своје редовне и вапредне чланове.

Пошто су упражњена нека повереничка места, које услед премештаја, које услед смрти или других узрока, то је одбор изабрао за друштвене поверенике за

Врађу г. Саву Пиперина, председника првост. суда,

Крушевац г. Мијаида Стојадиновића, адвоката,

Неготин г. Јована Јовановића, судију првост. суда.

Ниш г. Ђоку Живковића, адвоката,

Пирот г. Живана Ивковића, адвоката,

Прокупље г. Илију Илића, адвоката,

Шабац г. Петра Петровића, судију првост. суда.

Нови повереници умолиће се, да се приме избора, а даће им се потребна упутства.

ПРОМЕНЕ У СУДСКОЈ СТРУЦИ

(Из „Српских Новина“ од 16. до 31. Јануара 1900.)

Краљевим указима од 20. и 21. Јануара постављени су:

За секретара III. кл. Апелационога Суда г. Живко С. Ивковић, судија шабачког првост. суда.

За судије првостеп. судова шабачког, г. Драгић Р. Павловић писар I. кл. Министарства Правде; смедеревског, г. Владимир Петровић судија за несп. дела ист. суда; зајечарског, г. Милорад Гр. Гавриловић, судија за несп. дела ист. суда;

За судије за неспорна дела суда смедеревског, г. Милета Бељаквић, судија ист. суда; зајечарског, г. Никола М. Исаниловић судија ист. суда.

ВЕСНИК

Народна Скупштина. У суботу 29. Јануара завршене су престоном Беседом Његовог Величанства Краља седнице Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1899.

* * *

Правнички темат о Св. Савској прослави на нашој Великој Школи остао је ове године без утакмичара. Није пријављен ни један рад.

Правничко друштво у Загребу прославља, као што смо већ у првом овогод. броју нашега органа навестили, своју 25. годишњицу на свечан начин.

Прослава биће у суботу 19. фебруара (3. марта) ове год. и састоји се из свечане седнице и банкета. Свечана седница биће у 4 часа по подне у саборској дворани, а њен је дневни ред: Поздрав председника; свечана беседа, коју говори подпредседник и извешће пословође о животу друштвеном.

Осим академ. сената Хрватског Свеучилишта, Југославенске Академије и домаћих књижевних удружења биће позвана на пролаву правничка друштва: бугарско, пољско, словенско, српско, чешко и угарско; затим правни факултети у Београду, Кракову, Лавову, Прагу и Софији.

* * *

Изменом административне поделе Краљ Србије, законом од 24. Јануара ове год., укинут је досадањи подунавски округ и подељен је на два округа, београдски са пет срезова, и смедеревски са три среза. У беогр. округу обрнуто је место Београд, а суд који постоји у Београду и носи назив: „првостепени београдски суд подунавског округа“ не може се више тако звати. Назив суда мора се, као што је законом постао законом и изменити; али то се пропустило учинити једновремено са изменом администр. поделе подунавског округа.

* * *

Г. Алекса Ивковић, председник првост. Ђупријског суда, постављен је указом од 22. Јануара, за шефа II. кл. тарифског одека Царинске Управе.

* * *

Г. Јездимир Ј. Ђокић, секретар Апелационског Суда, постављен је указом од 18. Јануара, за ванредног секретара III. кл. Министарства Грађевине, а да врши дужност правног референта.

* * *

Г. Др. Момчило А. Нипчић, који је прошле године постигао степен доктора права на париском универзитету, придру-

жии се броју наших сурадника са чланком: *О иорези на приход* — са чијом ћемо публикацијом почети у идућем броју.

Овом приликом обраћамо пажњу наших читалаца на његов дисертациони рад, који је у виду читавог дела изашао ланске године у Паризу: *La Réglementation légale du travail souterrain des femmes et des enfants. Législation française et étrangère.* Paris V. Giard & E. Brière 1899. вел. 8. стр. 364., у коме је делу са великом студијом изложен и обрађен материјал о раду жене и дече у рудницима, дакле о једном питању, које је и са правног и социалног гледишта веома важно и актуелно.

* * *

† **Иван М. Вуковић**, судија у пензији, један од најстаријих чиновника наших, умро је 26. пр. мес. овде у Београду. Он је припадао најстаријем колу ћака, који су свршили лицеј и био је први државни питомац за правне науке на страни. Служио је у судској струци од 1840. све до 1882. године, када је добио пуну пензију. Од то доба живео је у Београду; често је путовао по Србији и по страним земљама; био је оригиналан особенак, али свагда пријатан човек, који се одликовао добрим, племенитим срцем и чинио добра, а да се не зна, од кога потичу. Сахрањен је уз учешће доста знатног броја судског и чиновничког особља, старијег и млађег. Бог да му душу прости!

* * *

Инвалидски Суд. Указом од 9. јануара постављени су за председника: Ђенерал г. Антоније М. Богићевић, за чланове: г. Арон Нинчић, судија Касац. Суда, г. Др. Роман Сондермајер, санитар. пуковник, г. Бож. Мугавић, судија Апелац. Суда, г. Сава Карамарковић, војно судски мајор и г. Тодор М. Поповић, виши интендант. За заменике: Ђенерал г. Милован С. Павловић; за чланове: г. Вучко Ђорђевић, судија Касац. Суда, г. Јов. Милчевић, пешадијеки пуковник, г. Др. Ђ. Владисављевић, санитар. мајор, г. Коста Тодоровић, судија Апелац. Суда, г. Михаило Васић, војно-судски капетан и г. Сима Поповић виши контролор.

— * * * —

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RG

БЕЛЕШКЕ

Адв. Лујићи Криспи, син чувеног талијанског државника, осуђен је римским казним судом на пет година робије због крађе накита у вредности од 60 000 дин. извршене 1895. го-
фици Челере. Молба очева за отлагање претреса није уважена. Осуђени је у бегству.

* * *

Због убиства свога ванбранчног детета осуђена је на смрт француска васпитатељка Лујза Маса у Лондону. Смртна казна извршена је над њом вешањем у казниони Њугет у Лондону. Због великог нерасположења, које сада због трансвалског рата влада у енглеском становништву против Француза, велика маса народ: чекала је на извршење казне пред зидинама казненог завода. У тренутку, када је извршење над осуђеном у дворани завода учињено, истакнута је на кули казнионе црна застава. Громким узвицима радости поздравили су искупљене гомиле народа истакнуту црну заставу.

* * *

Бивши адвокат у Лембергу, Др. Фридрих пл. Кратер, који је у Јуну 1898. год. као заступник једне банке утајио велике суме новаца и тада у Америку побегао, вратио се пре 15 дана у Хамбург и јавио се одатле државном тужиоцу у Лембергу са молбом за слободан повратак, ради своје личне сигурности, што му је и уважено.

* * *

Нов век по заповести, веле немачки правнички часописи, наступио је од 1. Јануара 1900. Истина двадесети век још није дошао, јер му треба за то још једна година, али папа и немачко државно веће решили су тако и нови век мора да се покорава. Тако је и некада на концилу у Констанцу код неких спорних питања цар Сигисмунд свечано прогласио: *Ego sum rex et super grammaticam*, — па зашто се неби могло и сад заповедити, да се нов век рачуна за једну годину раније!

